

1901-1902

ԱՆՈՒՇ

ՆԱԽԵՐԳԱՆՔ
(Համբարձման գիշերը)

Բազմած լուսնի նուրբ շողերին,
Հովի թևին՝ թռուչելով՝
Փերիները սարի գլխին
Հավաքվեցին գիշերով:

5 — Եկե՛ք, քույրեր, սեզ սարերի
Ջրքնաղագեղ ոգիներ,
Եկե՛ք, ջահել սիրահարի
Սերը ողբանք վաղամեռ:

Օխտն աղբյուրից ջուր է առել
10 Կույս սափորով, լուռ ու մունջ,
Օխտը ծաղկից ծաղիկ քաղել,
Կապել սիրո ծաղկեփունջ:

Ջուրն ու ծաղիկ աստղունք դրել,
Խընդիրք արել աստղերին,
15 Փափագ սըրտով խընդիրք արել՝
Բարի ժրպտան իր սերին...

Ափսո՛ս, Անո՛ւշ, սարի ծաղիկ,
Ափսո՛ս իգիթ քու յարին.
Ափսո՛ս բոյիդ թելիկ-մեղիկ,
20 Ափսո՛ս էդ ծով աչքերին...:

Ու նըրանց հետ՝ ցող-արցունքով
Լըցված սըրտերն ու աչեր՝
Սարի ծաղկունք տըխուր սյուքով
Հառաչեցին էն գիշեր:

25 – Վուշ-վո՛ւշ, Անո՛ւշ, վուշ-վո՛ւշ, քուրիկ,
Վո՛ւշ քու սերին, քու յարին...
Վուշ-վո՛ւշ, Սարո՛, վուշ-վո՛ւշ, իգիթ,
Վո՛ւշ քու սիրած սարերին...

– Եկե՛ք, քույրե՛ր, սեգ սարերի
30 Ջըքնաղագեղ ոգիներ...
Ու փերիներն էսպես տըխուր
Երգում էին ողջ գիշեր:

Կանչում էին հըրաշալի
Հընչուններով դյուլթական,
35 Ու հենց շողաց ցոլքն արևի՝
Անտես, անհետ չըքացան:

Խոր սուզվեցին ակն աղբյուրի,
Մըտան կաղնին հաստաբուն,
Ու լեռնային վըտակների
40 Ալիքները պաղպաջուն:

ԱՌԱՋԻՆ ԵՐԳ

I

- Կանչում է կըրկին, կանչում անդադար
էն չըքնաղ երկրի կարոտը անքուն,
Ու թևերն ահա փըռած տիրաբար՝
Թըռչում է հոգիս, թըռչում դեպի տուն:
- 45 Ուր որ հայրենի օջախի առաջ
Վաղո՛ւց կարոտով ըսպասում են ինձ,
Ու ձըմռան երկար գիշերը նըստած՝
Խոսում են Լոռու հին-հին քաջերից:
Դեպ էն սարերը, որ վես, վիթխարի,
- 50 Հարբած շարքերով բըռնած շուրջպարի,
Հըսկա՛ շուրջպարի բըռնած երկընքում,
Հըրճվում են, ասես էն մեծ հարսանքում
Պերճ Արագածի նազելի դըստեր,
Որ Դև-Ալ, Դև-Բեթ և այլ հըսկաներ,
- 55 Խոլ-խոլ հըսկաներ հընոց աշխարհի,
Փախցըրին բերին անառիկ Լոռի:

II

- էյ հին ծանոթներ, էյ կանաչ սարեր,
Ահա ձեզ տեսա ու միտըս ընկան,
Առաջըս եկան երջանիկ օրեր,
60 Սիրելի դեմքեր, որ հիմի չըկան:
- Անցել են, ոնց որ ծաղկունքը պես-պես,
Որ անցած գարնան կային ձեր լանջում.

Անցե՛լ ձեր գրլիսի հերվան ձյունի պես,
Բայց եկել եմ ես՝ նըրանց եմ կանչում:
65 Ողջո՛ւյն ձեզ, կյանքիս անդրանիկ հուշեր,
Որբացած հոգիս ողջունում է ձեզ,
Թըռչուն կարոտով փընտրում ձոր ու լեռ,
Դյուլթական ձայնով կանչում է հանդես:
Դո՛ւրս եկեք կըրկին շիրմից, խավարից,
70 Դո՛ւրս եկեք տեսնեմ, շոշափեմ, լըսեմ,
Կյանքով շընչեցե՛ք, ապրեցե՛ք նորից,
Լըցրե՛ք պոետի հաճույքը վըսեմ...

III

Եվ մութ այրերից մամռոտ ժայռերի,
Թավուտ ծըմակի լըռին խորքերից,
75 Մանուկ հասակիս հընչուն ծիծաղի
Արձագանքն ահա լըսում եմ նորից:
Թընդում է զըվարթ աղմուկը բինի,
Բարձրանում է ծուխն իմ ծանոթ ուրթից,
Ու բոլորն, ահա, նորից կենդանի
80 Ելնում են աշխույժ վաղորդյան մութից,
Ու թա՛րմ, ցողապատ լեռների լանջում...
Սո՛ւս... սկանչ արա,— հովիվն է կանչում...

IV

— Աղջի՛, անաստված, նըստի՛ր վըրանում,
Բն՛չ ես դուրս գալիս, խելքամաղ անում,
85 Աշուղ ես շինել, շեմ հանգըստանում,

Խաղեր կապելով,
Ձուեր չափելով,
Ոչխարըս անտեր,
Ընկել եմ հանդեր:

- 90 Աման էրեցիր սիրտըս քու սիրով,
Ոտըս կապեցիր թել-թել մազերով.
Էլ չեմ դիմանալ, կըփախցնեմ զոռով,
Ա՛յ սարի աղջիկ,
Ա՛յ սիրուն աղջիկ,
95 Ա՛յ դու կարմրաթուշ,
Թուխամազ Անուշ:

- Քու հերն ու մերը թե որ ինձ չըտան,
Արին կըթափեմ ես գետի նըման.
Սարերը կընկնեմ, կորչեմ անգյուման,
100 Ա՛յ սև աչքերով,
Ա՛յ ծով աչքերով,
Ունքերըդ կամար
Աղջիկ, քեզ համար:

V

- Երգում է Սարոն, ու չի կարենում
105 Աղջիկը հանգիստ նըստի վըրանում:
— Էն ո՞վ էր, նանի՛ր, որ կանչում էր մեզ,
Դու չե՞ս իմանում... ա կանջ արա, տե՛ս...
— Հերի՛ք է, Անո՛ւշ, ներս արի դագեն,
Քանի՛ դուրս թըռչես, նայես դես ու դեն,

- 110 Տեսնողն էլ կասի — Ինչ աղջիկ է սա...
 Հազար մարդի մոտ կերթա, կըխոսա:
 — Մըտիկ տուր, նանի՛, էն սարի լանջին,
 Ինչքան ավլուկ է տալիս կանանչին...
 Նանի՛, թող գընամ քաղեմ ու հյուսեմ,
- 115 էն սարի լանջին «ջան գյուլում» ասեմ:
 — Հանգիստ կաց, Անո՛ւշ, դու հասած աղջիկ՝
 Ինչ ունիս ջահել շոբանների մոտ,
 Նըստիր վըրանում, քու գործին մըտիկ,
 Պարկեշտ կաց, աղջի՛, ամոթ է, ամոթ:
- 120 — Ախ, սիրտըս, նանի՛, չըգիտեմ ընչի,
 Մին լաց է լինում սեակնա՛ծ, տըխո՛ւր,
 Մին թև է առնում, ուզում է թըռչի,
 Չըգիտեմ՝ թե ո՛ւր, չըգիտեմ՝ թե ուր...
 Նանի ջան, նանի, ես ինչպես անեմ,
 125 Ինչ անի անքուն, անհանգիստ բալեդ.
 Նանի ջան, նանի, կուժը թող առնեմ,
 Աղբյուրը գընամ աղջիկների հետ...

VI

- Կըժերն ուսած՝ թըռվըռալով
 Ջուրն են իջնում աղջիկներ,
 130 Խընդում իրար ուսի տալով,
 Երգը գընգում սարն ի վեր:
- Ամպի տակից ջուր է գալի,
 Դոշ է տալի, փըրփըրում.
 էն ո՛ւմ յարն է նըստած լալի
- 135 Հոնգուր-հոնգուր էն սարում:

Այ պաղ ջրերեր, գուլալ ջրերեր,
Որ գալիս եք սարերից,
Գալիս՝ անցնում հանդ ու շղեր,
Յարս էլ խըմեց էդ ջրերից:

140 Յարաբ խըմեց, յարաբ հովցանվ:
Վառված սիրտը էն յարի,
Յարաբ հովցանվ, յարաբ անցանվ
Անքուն ցավը ջիգյարի...

— Աղջի՛, քու յարն եկավ անցավ
145 Վառված, տարված քու սիրով,
էրված ջիգյարն՝ եկավ անցավ,
Ձըհովացավ պաղ ջրերով...

Ամպի տակից ջուր է գալի,
Դոշ է տալի, փըրփըրում.
150 Ա՛խ, իմ ազիգ յարն է լալի
Հոնգուր-հոնգուր էն սարում:

VII

Ու պառավ նանի սըրտի մեջ հանկարծ
Ձեն տըվավ թաքուն մի խավար կասկած.
— էն էրբ էր՝ Անուշն իր կուժը առավ,
155 Աղբյուրը գընաց ու ետ չըգառավ...
Ամպերն եկել են սարերը պատել,
Ձորերը լըցվել, իրար փաթաթվել,
Հազար շար ու շառ, հազար հարամի,

- Հազար ջահելներ վըխտում են հիմի...
 160 Ու ելավ տեղից պառավը հանկարծ.
 – Ո՞ւր կորար, Անո՛ւշ, ա՛յ մազըդ կըտրած...
 Ու ձորի գըլխին, ձեռքը ճակատին,
 Կանչում է, կանչում անահ զավակին:
 – Աղջի՛, սևասիրտ, քու ահը կըտրի,
 165 Աղջիկը մենակ ձո՞րը կըմըտնի.
 Ամպը կոխել է, աշխարքը մըթնել,
 Ինչ ես կորցըրել՝ չես կարում գըտնել...
 Աղջի, հե՛յ Անուշ, ա՛յ աղջի՛, Անո՛ւշ...
 Ծընկանը զարկում, հառաչում է «վո՛ւշ».
 170 Ու ձորի գըլխին մոլորված կանգնած
 Նայում է ներքև սիրտը սևակնած:
 Ամպերն եկել են սարերը պատել,
 Զորերը լըցվել, իրար փաթաթվել,
 Հազար շար ու շառ, հազար հարամի.
 175 Հազար ջահելներ վըխտում են հիմի:

VIII

- Թո՛ղ, կանչում են ինձ... մերըս կիմանա...
 – Չէ, Անո՛ւշ, քի՛չ էլ, մի՛ քիչ էլ մընա...
 – Չէ, թող ես գնամ... ա՛խ, ի՛նչ խենթ եմ ես...
 Դու ինձ չես սիրում, չես սիրում ինձ պես,
 180 Հենց ես եմ մենակ լալիս ու տանջվում,
 Դու սարի լանջին խաղեր ես կանչում...
 Վաղո՛ւց, վաղուց ես դու ինձ մոռացել...
 Ես ե՞րբ եմ եկել էստեղ քարացել
 Ու մընում եմ քեզ, մընո՛ւմ, անիրա՛վ,

185 էնքան մընացի՛ աչքըս ջուր դառավ.
Ինձ չես լրսում,
Ձես ափսոսում,
էլ չես ասում՝
Ինչ կըլնեմ ես...
190 Ես կըվառվեմ,
Հուր կըդառնամ,
Ես կըհավեմ,
Ջուր կըդառնամ,
Ես չըգիտեմ՝
195 Ինչ կըդառնամ,
Թե որ մին էլ
էսպես մընամ...
Ասում են՝ ուռին
Աղջիկ էր ինձ պես,
200 Մընում էր յարին,
Ու չեկավ նա տես:
Խեղճը դողալով՝
Անհույս կըռացավ,
Դարդից չորացավ,
205 Ուռենի դարձավ:
Ջրբերի վըրա
Գըլուխը կախած
Դեռ դողում է նա
Ու լալիս կամաց,
210 Ու ամբողջ տարին
Մի միտք է անում,
Թե յարը յարին
Ո՛նց է մոռանում...

- Ահիս, Անո՛ւշ, Անո՛ւշ, էդ ի՞նչ ես ասում.
 215   Բա դու չէս լրսում,
           էն, որ լանջերին խաղեր եմ ասում,
           Ո՞ւմ հետ եմ խոսում...
           էն, որ գիշերով շըհու եմ փրշում,
           էն ո՞ւմ եմ կանչում...
 220   էն, որ մոլորված նըստած եմ մընում,
           Ո՞ւմ հետ եմ լինում...
           էն, որ հառաչում ու ախ եմ քաշում,
           էն ո՞ւմ եմ հիշում...
 Ահիս, Անո՛ւշ, Անո՛ւշ, անասոված Անո՛ւշ...
 225   Արբեցած, անո՛ւժ
           Հառաչեց հովիվն ու սըրտին ընկավ,
           Հալվեցավ, հանգավ...

IX

- Անո՛ւշ, այ աղջի՛, Անո՛ւշ, տո՛ւն արի...
 Կանչում է մերը, հառաչում, կանչում:
 230 — Գալիս եմ, գալի՛ս, գալիս եմ, նանի՛...
           Ձորից աղջըկա ձենն է ղողանջում:
           Ու մագերն անկարգ տըված թիկունքով
           Ու ցըրված շիկնած այտերի վըրան,
           Դուրս եկավ թեթև ամպերի տակից
 235 Անուշը՝ փախած եղնիկի նըման:
           Նա կուժը դատարկ ետ բերավ կըրկին,
           Իսկ ուսին տարած ուսաշոր չըկա,
           Թողել է էն էլ ջըրի եզերքին...
 Ահիս, անհոգություն ջահել աղջըկա...

- 240 — Նանի՛, վախեցի, գանգատվում է նա,
 Եվ ուզում է լալ, չի կարողանում.
 — Նանի՛, ներքևում ես մարդիկ տեսա,
 Կարծեցի՝ թուրքեր էին լողանում...
 Անիծում է ծեր մերը բարկացած
- 245 Իրեն մոռացկոտ, վախկոտ Անուշին,
 Ու անեծք տալով իջնում է նա ցած՝
 Դատարկ ետ բերած հին կուժը ուսին:

ԵՐԿՐՈՐԴ ԵՐԳ

X

(Համբարձման առավոտը)

- Համբարձումն եկավ, ծաղկունքը ալվան
 Զուգել են հանդեր նախշուն գորգերով:
- 250 Փունջ-փունջ աղջիկներ սարերը ելան
 Վիճակ հանելու աշխույժ երգերով:

- Համբարձում, յայլա,
 Յայլա ջան, յայլա,
 Սև սարեր, յայլա,
 255 Յայլա ջան, յայլա:

- Երգ ու բույր խառնած,
 Թե-թեի բլունած
 Զուգում են լեռներ,
 Ծաղիկ են քաղում,
 260 Ծաղկի հետ խաղում,
 Ինչպես թիթեռներ:

Համբարձում, յայլա,
Յայլա ջան, յայլա,
Լավ օրեր, յայլա,
265 Յայլա ջան, յայլա:

Եկավ Համբարձում՝
Ծաղկով զարդարված,
Մեր բախտին հարցում.
— Ո՞վ է մեզ գրաված:
270 — Ա՛յ ջան տղա, շոբան տղա, ո՞ւմն ես դու:
— Աստված գիտի, աշխարհ գիտի՝ իմն ես դու:

Դե հանի՛ր, ա՛ղջի,
Վիճակն ի բարին,
Երգերով գովենք
275 էն ի գիթ յարին:

— Բեզը ծիլ-ծիլ, բոյը թիլ-թիլ էն յարի,
Ի՛նչ դարդ ունեմ, քանի նա կա աշխարհի:

Համբարձում, յայլա,
Յայլա ջան, յայլա,
280 Հուր սըրտեր, յայլա:
Յայլա ջան, յայլա:

Թընդում են երգեր, խընդում են սըրտեր,
Ու շուրջ բոլորած վիճակ են հանում.
Ելնում է մեկին իր երազն ու սեր,
285 Մյուսի մուրազը սըրտումն է մընում:

Պըտուլտ է տալիս վիճակը նորից՝
 Քուշուշքը գըլխին ծաղիկ ծաղկամեր,
 Թընդում «ջան գյուլում» մատաղ սըրտերից,
 Հետը գըվգըվում էն ծաղկոտ սարեր:

290 — Ա՛յ թուխ մագավոր աղջիկ,
 Ա՛յ սարի սովոր աղջիկ,
 Զիգյարին գյուլա դիպչի
 Ով որ քեզ սիրի, աղջիկ:

— Ո՛հ, ի՛նչ սև վիճակ քեզ բաժին ընկավ,
 295 Սևաբա՛խտ քուրիկ, նազելի Անուշ.
 Քու ձեռը կոտրի, ով որ հանեցիր...
 Ու ողջ մընացին մոլորված, ապուշ:

— Սուտ բան է, քուրիկ, դու մի՛ հավատար,
 Լոկ պատահական մի շար խոսք է սա.
 300 Միրտըդ մի՛ կոտրի սուտ բանի համար,
 Քու խաղըդ խաղա՛, ջան գյուլում ասա:

— Ա՛խ, չէ՛, ես գիտեմ, որ ես բախտ չունեմ.
 Ես երբեք, երբեք բախտ չեմ ունեցել...
 Ես միշտ էլ էսպես անբախտ կըլինեմ.
 305 Մանուկ օրից են դեռ ինձ անիծել...
 Ասում են՝ մի օր, ես օրորոցում,
 Մի պառավ դարվիշ մեր դուռն է գալի,
 Իր խաղն ասում է ու բաժին ուզում,

- Իմ նանը նըրան բաժին չի տալի.
 310 — Կորի՛, ասում է, կորի՛ մեր դըռնից,
 Երեխաս ճաքեց, հեռացի՛ր, գընա՛...
 Ու դարվիշն էնտեղ անիծում է ինձ,
 Թե՛ դըրա օրը լացով անց կենա...
 Ա՛խ, էն դարվիշի անեծքին անգուժ
 315 Ու էս վիճակին տեղյակ է Աստված.
 Սիրտըս էլ միշտ փակ, սիրտըս էլ միշտ մո՛ռթ,
 Ինչ կա, չըգիտեմ, իմ առջև պահված...
 — Մի՛ տըրտմիր, Անո՛ւշ, մի՛ լինիր համառ.
 Մեր ձեռքով հանած մի անմիտ վիճակ,
 320 Մի խելառ դարվիշ, մի անեծք հիմար,
 Ու լալիս ես դու էդպես սրրտաճա՛ք...
 Հանգիստ կաց, քուրի՛կ, մի՛ վախիր էդքան,
 Կյանքը քեզ համար վառ գարուն է դեռ,
 էդ քո նորահաս մատաղ կուսուժյան
 325 Առաջև դեռ կան երջանիկ օրեր:
 Սուտ բան է, քուրի՛կ, դու մի՛ հավատար,
 Լոկ պատահական մի շար խոսք է սա,
 Սիրտըդ մի՛ կոտրի սուտ բանի համար,
 Քու խաղըդ խաղա, ջան գյուլում ասա:

(Խումբը երգում է)

- 330 Աղջի, բախտավո՛ր,
 Երնե՛կ քու սերին,
 Քու սարի սովոր
 Սև-սև աչքերին:

335 Համբարձում, յայլա,
Յայլա ջան, յայլա,
Սեր-օրեր, յայլա,
Յայլա ջան, յայլա:

340 Մեննեմ գարունքիդ,
Ծաղկած գարուն ես,
Սարի պես մեջքիդ
Կանգնած յար ունես:

345 Համբարձում, յայլա,
Յայլա ջան, յայլա,
Սար-յարեր, յայլա,
Յայլա ջան, յայլա:

(Անուշը մենակ)

Ա՛խ, իմ բախտը կանչում է ինձ,
Ձե՛մ հասկանում՝ դեպի ուր...
Դողում է պաղ նըրա ձենից
Ի՛մ սիրտը սև ու տըխուր:

350 Դուք էլ, սարի սիրուն ծաղկունք,
Թաքուն մի ցավ ունիք լուռ,
Աչիկներըդ լիքն է արցունք,
Սիրտներըդ սև ու տըխուր:

355 Ա՛խ, ծաղիկներն էս աշխարհքում
Տանջվում են միշտ էսպես զուր,

Տըրորվում են ու թառամում՝
Սիրտները սև ու տըխուր:

(Խումբը հեռվից)

Համբարձում, յայլա,
Յայլա ջան, յայլա,
360 Վառ ցավեր, յայլա,
Յայլա ջան, յայլա:

ԵՐՐՈՐԴ ԵՐԳ

XII

Ձըմռան մի գիշեր կար մի հարսանիք,
Հըրճվում էր անզուսպ ամբոխը գյուղի.
Գյուղն էին իջել հովիվ պատանիք՝
365 Աղջիկ տեսնելու, պարի ու կոխի:
Ու պարից հետո լեն հըրապարակ
Բաց արին մեջտեղն արձակ գըլխատան,
Ջուռնաչին փըչեց կոխի եղանակ,
Ահել ու ջահել իրարով անցան:
370 Հարայ են տալի — «քաշի՛ հա, քաշի՛...»
Ու դուրս քաշեցին զոռով երկուսին.
Մինը մեր Սարոն, իսկ մյուսն Անուշի
Անդրանիկ եղբայր գառնարած Մոսին:
Ողջ գյուղը կանգնեց պարըսպի նման,
375 Զոկվեց, բաժանվեց երկու բանակի,
Ամեն մի բանակն ընտրեց փահլևան,

- Կանգնեց թիկունքին տըղերանց մեկի:
Գոռում են, գոշում երկու բանակից.
— Սըրտապինդ կացեք, մի՛ վախեք, տըղերք,
380 Իսկ նորեկ հարսի փարդի քամակից
Նայում են կանգնած հարսն ու աղջկերք:
Ու տաքանում են տըղերքը սաստիկ,
Փեշերը հավաք խըրում են գոտին,
Գետին են զարկում ձեռքերը հաստլիկ,
385 Իրար են հասնում թափով մոլեգին...
Ադաթ կա սակայն էն մութ ձորերում,
Ու միշտ հընազանդ հընոց ադաթին,
Ամբոխի առջև իգիթն իր օրում
Գետին չի զարկիլ ընկեր իգիթին:
390 Ու իրար բըռնած Սարոն ու Մոսին
Քաշում են, ընկնում խոզապարկուկի.
Ընկնում են գետին, ելնում միասին,
Դըժվար է իբրև հաղթել մեկ մեկի:
Իզուր է գոռում ամբոխը հարբած,
395 Զուր սըրտատըրոփ նայում աղջիկներ,
Եվ զուր է Անուշն իր շունչը կըտրած,
Սառել ու կանգնել ինչպես մի պատկեր:
Անուշը կանգնած... Սարոն նըկատեց,
Թունդ առավ սիրտը ու զարկեց արագ.
400 Աչքերի առջև մըլարը պատեց,
Մոռացավ ընկեր, ադաթ ու աշխարք:
Ու մինչդեռ Մոսին ընկերախաղի,
Կատակի տալով թողած էր իրեն,
Ուժ արավ Սարոն, ծընկեց կատաղի,
405 Գետնեց ընկերին ու չոքեց վըրեն:

Ամբոխը թափվեց հարա-հըրոցով,
Վեր թըռցրեց ջահել փահլեաններին,
Եվ ուրախության աղմուկ-գոռոցով
Հաղթողին փեսի թախտի մոտ բերին:
410 Յընծության ձայնից, ծափերի զարկից
Շարժվում են, դողում պատեր ու օճորք,
Իսկ նորեկ հարսի փարդի քամակից
Նայում են կանգնած հարսն ու աղջըկերք:

XIII

Վեր կացավ Մոսին, իրեն կըտրատում,
415 — Թող գա՛, գոռում է, որ բըռնենք նորից,
Թե չէ նամարդը, արևս եմ երգվում,
էլ չի պըրծնելու երբեք իմ ձեռից:
Վե՛ր չի գցել ինձ... ինձ խաբել է նա...
Մեյդան բաց արեք, թող մին էլ մեջ գա...:
420 Ու ամեն կողմից ուրախ հըռհըռում,
Թունալի ծաղրով կանչում են, գոռում.

— Չե՛լավ, էդ չե՛լավ,
Վեր չի գըցել դեռ,
Մոսին թու էլավ
425 — Խոզապարկուկ էր...
Հա՛, հա՛, հա՛, տըղերք,
Շատ էլ լավ կանի.
Մեջքը թա՛փ տըվեք,
Թող մին էլ բըռնի...
430 Հա՛, հա՛, հա՛, տըղերք,
Մեջքը թա՛փ տըվեք...:

XIV

- Եվ աղմկալի հարսանքի տանից
 Դուրս եկավ Մոսին սաստիկ վիրավոր.
 Արյուն է կաթում սևականած սըրտից,
 435 Գընում է ըշտապ, քայլերը մոլոր:
 – Ամո՛թ քեզ, Մոսի՛, թո՛ւք ու նախատինք,
 – Ամո՛թ քեզ նըման գոված իգիթին,
 Մի անունդ հիշիր, մի բոյիդ մըտիկ,
 Դեռ քու թիկունքը չէր տեսել գետին:
 440 Ինչպես վեր ընկար դո՛ւ սարի նըման,
 Երբոր նայում էր ողջ գյուղը կանգնած...
 Դո՛ւ... կուչ գաս տակին Սարոյի ծընկան,
 Նըրանից հետո երևաս կանանց...
 Եկա՛ծ էր էս բանն իսկի քու գըլխին...
 445 Ծաղրատեղ դառար բովանդակ գեղին...
 Դե մեռի՛ր, էլի՛, գետինը մըտի՛ր,
 Տանը վե՛ր ընկիր՝ իլիկ պըտըտիր...:

XV

- Վա՛յ, վա՛յ, Մոսի ջան, ինձ մի՛ ըսպանիր,
 Սըրանից հետո չե՛մ սիրիլ նըրան...
 450 Վախենում եմ ես... ղամեդ տեղը դիր...
 Սիրտըս դողում է տերևի նըման...
 Խնդրում էր լալով եղբոր առաջին
 Անգոր ու դալուկ իր քույրը չոքած.
 Մոսին՝ փայլկըտուն խանչալը ձեռին՝
 455 Ուզում էր մորթել նըրան աչքը բաց:

- Դե իմ անունով երգվիր, անըզգամ,
 Որ էլ Սարոյին դու չես սիրելու,
 Թե չէ՝ տեսնում ես խանչալը հանած՝
 Մինչև դաստակը սիրտըդ եմ խըրելու:
- 460 — Քու ոտի հողն եմ, Մոսի ջան, Մոսի,
 Դու քու եսիրին երգում ես տալիս...
 Ես էլ Սարոյին չեմ սիրում՝ ասի,
 Տեսնում ես չոքած ինչպես եմ լալիս...
 — Դու խաբում ես ինձ, սուտլիկ, խաբեբա՛.
- 465 Ձե՛ս սիրում ասիր. է՛ն ի՛նչ է հապա,
 է՛ն ի՛նչ է հապա, որ տեղն ենք մըտնում՝
 Հեկեկում ես դու գիշերվա մըթնում.
 է՛ն ի՛նչ է հապա, որ դու երազում
 «Սարո ջան, Սարո՞... Սարո» ես ասում...
- 470 — Մոսի ջան, Մոսի, գըլխովըդ շուռ գամ,
 Ինձ մի՛ ըսպանիր, ինձ թող էս անգամ.
 էլ չեմ սիրիլ ես, երբ դու չես ուզում,
 էլ չեմ կանչիլ ես նըրան երազում...
 Ինձ մի՛ ըսպանիր, դամեդ տար հեռու...
- 475 Քու քույրը չե՛մ ես... իմ Մոսին չե՛ս դու...

XVI

- Ու է՛ն հարսանքից թըշնամի դարձան
 Ախպեր տըղերքը էս դեպքի համար.
 Ընկեր, բարեկամ գընացին, եկան,
 Կըրկին հաշտության չեղավ մի հընար:
- 480 Անկոտորում Մոսին էլ ո՞ր Մոսին էր,
 Որ՝ աչքը դեռ բաց, էս լուս աշխարքում,

- Իրեն հարազատ քըրոջը տեսներ
 Նամարդ ընկերի՝ Սարոյի գըրկում.
 Գուցե գիշերս էլ՝ իր հերսից անքուն՝
 485 Ուզում է ջահել քըրոջն ըսպանի,
 Սարոյի անունն ու սերը թաքուն
 Խանչալի ծերով սըրտիցը հանի:
 Ո՛վ գիտի, գուցե հենց էս գիշեր էլ
 Իգիթ ոսոխներն, անհաշտ ու համառ,
 490 Մեկմեկու հոտից ոչխար են քըշել,
 Մեկմեկից վըրեժ առնելու համար:
 Կարող է նույնպես պատահել հանկարծ,
 Որ մեկի դեզը, արդյունքը հընձի,
 Գիշերվա ժամին, հըրով բըռընկված,
 495 Երկնահաս բոցով աստղերը խանձի:

ՉՈՐՐՈՐԴ ԵՐԳ

XVII

- Ամպերը դանդաղ ուղտերի նման՝
 Նոր են ջուր խըմած ձորից բարձրանում.
 Քարոտ թիկունքից Չաթինդաղ լերան
 Նոր է արևը պըռունգը հանում:
 500 Գյուղում աղմուկով իրար են անցնում,
 Կըտեր ծերերին կանաչք հավաքված,
 Տըղերքը դեպի քարափն են վազում՝
 Հըրացանների կիսերից բռնած:

- եկավ վիթխարի ծերունի մի մարդ,
 505 Կանգնեց վրրդովված տըղերանց միջին,
 Մատը դեպի ձոր մեկնելով հանդարտ
 էսպես նա պատմեց զոռ տալով շիբխին.
 – էս գիշեր, կեսը կըլներ գիշերվա,
 Դեռ չէի կըպցրել աչքըս տեղի մեջ.
 510 Քունս էլ է կորել, ջանս էլ էն վաղվա,
 Ամեն մի բանից մընացել եմ խեղճ...
 Հա՛, հալալ կեսը կըլիներ գիշերվա,
 Շունը վեր կացավ էս կըռան վըրա.
 Հէ՛յ-հէ՛յ, կանչեցի, ձեն տըվող չեւավ.
 515 Շունը գազազեց, շունը վեր կալավ...
 Հէ՛յ գիղի, ասի ինքս իմ միջում,
 Ինչ է մընացել առաջվան տըղից.
 Քընում էի վաղ մենակ արխաջում,
 Մի ձեն լըսելիս վեր թըռչում տեղից...
 520 էն էի ասում, քնել չէի դեռ.
 Կըլիներ դառը գիշերվան կեսը,
 Երկու մարդկային սև կերպարանքներ
 Շան առջև փախած՝ ցած իջան դեսը...
 էս որ լըսեցին, դես ու դեն ցըրված
 525 Տըղերքը ճեպով ձորը ներս մըտան,
 Ու մըտի տակին՝, ճամփիցը ծըռված,
 Երկու մարդու թարմ ոտնատեղ գըտան:

¹Մըտի տակին /բրբ./ - քարափից իջնող աստիճանաձև ճանապարհ

XIX

- Ամբողջ մի ամիս խումբը զինավառ
 Սարեր ու ձորեր ոտնատակ տըվեց՝
 530 Չոբան Սարոյին գըտնելու համար,
 Որ սարիցն իջավ, Անուշին փախցրեց:
 Մի ամսից հետո տըղերքն եկան տուն,
 Գովելով նըրա արարքը ճարպիկ,
 – Հալալ է տըղին, ա՛յ իգիթություն,
 535 Ահա թե ինչպես կըփախցնեն աղջիկ:
 Մենակ Անուշի ախպերը – Մոսին
 Մընաց հանդերում. երգում կերավ նա,
 Ուր որ էլ լինին՝ նըրանց միասին
 Գըտնի՝ կոտորի, սիրտը հովանա:
 540 Մնաց հանդերում: Եվ ահա մի օր,
 Քաղվոր կանանց մեջ, մըթան հետ, թաքուն,
 Շորերը պատռած, տըխուր գըլխակոր
 Անուշը ձորից եկավ հորանց տուն:

XX

- Աղջի՛, Վարդիշաղ, թե հոգիդ սիրես,
 545 Մի գարիդ գըցիր, տես ի՞նչ է ասում,
 Աչքըս խավարի, տեսիլք դառնամ ես,
 – Տեսիլք եմ տեսել գիշերըս երազում:
 Մի մութ ձորի մեջ, մի նեղ ձորի մեջ,
 Անբախտ Սարոյի ոչխարը կանգնած,
 550 Լեզու էր առել ու խաղ էր կանչում,
 Ու խաղ էր կանչում ձեն ձենի տըված...

- Մի գարիդ գրցիր, թե որդով խընդաս,
 էս երազն իսկի ես լավ շեմ փորձել.
 Ողորմած Աստված, Քու դուռը բանաս,
 555 Քու ոտի հողն ենք — Դու էս ըստեղծել...
 Անբան գառները մութ ձորի միջին
 Խաղ էին կանչում ու ձենով լալիս,
 Սարոյի նանն էլ նըրանց առաջին
 Աղլուխ էր փռել ու պար էր գալիս...
 560 — Աղջի՛, Մանիշակ, վատ բան ես տեսել,
 Գարիս էլ, ահա, էնպես դուրս եկավ.
 էս չարն, էս բարին... Սարոն է էս էլ...
 Տէս, ահա, Սարոն սև ճամփեն ընկավ...
 Աստված խընայի ջահել-ջիվանին,
 565 Աստված խընայի իր անբախտ նանին...

XXI

- Ու ման է գալի սարերը ընկած
 Սարոն փախցրած եղջերվի նըման,
 Օրհասն առաջին, գընդակն ետեից,
 Հանդերը՝ դըժոխք, ընկերը՝ դուշման:
- 570 Եվ երբ երեկոն, հանդարտիկ ու լուռ
 Սարերից իջնում, խավարն է պատում,
 Նըրա բայաթին ողբում է տըխուր,
 Ընկեր սարերին խոսում, գանգատվում:
- Բարձրը սարեր, այ՛ սարեր,
 575 Ձեն եմ տալի «վայ», սարե՛ր,

Դուք էլ ինձ հետ ձեն տրվեք,
Իմ դարդերի թայ սարեր:

580 Որս եմ բուժես ձեզ արած,
Ձեր ձորերին, ձեզ արած,
Կուզեմ կորչեմ անգյոււման,
էս աշխարքից բեզարած:

585 Կորչեմ բեզար դատարկուն,
Քար-սարեսար դատարկուն,
Մեռնեմ պըրծնեմ էս օրից,
Բալքի առնեմ դադար-քուն:

Ախ, կըմեռնեմ ամա նա
Վայ թե հանկարծ իմանա,
Ես ազատվեմ էս ցավից,
Աչքը լալով նա մընա:

ՀԻՆԳԵՐՈՐԴ ԵՐԳ

XXII

590 Լալիս է Անուշն երեսին ընկած,
Կանգնած են շուրջը կանայք հարևան,
Ու խոսք չեն գըտնում ասեն անարգված,
Տարած, ետ բերած, անբախտ աղջըկան:
Աստված խընայեց՝ կոպիտ ախպերը
595 Հեռու հանդերից դեռ տուն չէր դարձել,
Իսկ խոժոռադեմ ալևոր հերը

- Ակասվ փըրփըրած թըքել, անիծել:
 – Դո՛ւրս գընա, կորի՛, այ՛ լիրբ, անըզգամ,
 Աև ու սուգ լինի թագ ու պըսակըդ.
 600 Կորի՛, շերևաս աչքիս մյուս անգամ,
 Գետինը մըտնի երկար հասակըդ:
 Տեսա՛ր, որ նըրան ատում է Մոսին,
 Չեն ուզում, տեսար, նըրան հերն ու մերդ.
 Դու քա՛նի գըլուխ ունիս քո ուսին,
 605 Որ վեր ես կենում փախչում նըրա հետ:
 Խըռնված գյուղացիք կըտուրից իջան՝
 Մեղմեյու կոպիտ բարկությունը հոր,
 Հայտնըվեց նույնպես գյուղի քահանան,
 Մի պատկառելի հըսկա ալևոր:
 610 – Դո՛ւրս գընացեք, դո՛ւրս, գոչեց տերտերը,
 Անուշը թողեք ուղիղն ինձ ասի,
 Թողեք նա հայտնի իր միտքն ու սերը,
 Նըրանից հետո բանը կըպարզի:
 Մի՛ լար, իմ աղջիկ, ինձ խոստովանի՛ր,
 615 Սիրո՛ւմ ես նըրան, քու կամքո՛վ փախար...
 Եթե սիրում ես՝ էլ դարդ մի՛ անիր,
 Պիտի պըսակեմ ես ձեզ անպատճառ...
 – Ի՛նչ են հառաչում... էն ո՛վ էր, մի տե՛ս,
 Որ դուրսը հանկարծ աղմըկեց էսպես...
 620 Ո՛վ է ըսպանել... Մոսի՛ն... ո՛ւմ... ո՛ւր...
 – Անո՛ւշ, հե՛յ Անո՛ւշ... ջուր հասցրե՛ք, ջո՛ւր...

XXIII

Ինչպես մի հեղեղ վեր կենար հանկարծ,
 Երկընքի մըթնած ամպերից իջներ,

- 625 Ինչպես փոթորիկ սաստիկ սրընթաց,
 Գյուղից սըլացան մի խումբ կըտրիճներ:
 Ցավից տաքացած էլ բան չեն հարցնում,
 Թըռչում են, ասես ահից հալածված,
 Ու նըրանց առջև ահռելի բացվում,
 Թըշշում է ձորը արյունով լըցված:
- 630 Գյուղը դատարկվեց մի ականթարթում,
 Քարափի գըլխին կանգնած անհամբեր,
 Լճու, սըրտատրոփ ականջ են դընում,
 Նայում են ներքև... ձեն չի գալիս դեռ.
 Դեբեդն է մենակ անդընդում՝ հուզված՝
- 635 Խըլածայն ողբով սողում դեպի ցած:

XXIV

- Ու մարդասպանը դուրս եկավ ձորից,
 Դեմքը այլայլված, քայլվածքը մոլոր.
 Սարսափ է կաթում արնոտ աչքերից,
 Եվ կերպարանքը փոխված է բոլոր:
- 640 Առանց նայելու մարդկանց երեսին,
 Առանց խոսելու, սևակնած, դաժան,
 Մոտեցավ սրահին, կախ տըվավ սընին
 Սև հըրացանը՝ սև օձի նըման:
- Պապանձվեց նույնպես ամբոխը մեխված,
 645 Ոչ ոք ծըպըտալ չի համարձակվում,
 Մենակ մի հոգի անզուսպ կատաղած՝
 Հարայ է կանչում, երեսը պոկում:
 Մեռած շոբանի պառավ նանն է նա՝
 Ցավից խելագար բառաչում, լալիս.

650 Տարաբախտ ծընող, վազում է ահա,
Ձորիցն է տըխուր գոռոցը գալիս:

XXV

Սըգավոր կանայք նըրա ետևից
Հարայ՛ կանչելով ձորը վազեցին,
Իրենց կորցրածն էլ հիշելով նորից՝
655 Դիակի շուրջը կարգով շարվեցին:
Իգիթին վայել սըրտառուչ ողբով
Լաց ու կոծ արին ձեն ձենի տըված.
Տըղեքն էլ մըթին, լուռ ու գըլխակոր,
Մընացին մոտիկ քարերին նըստած:
660 Ողբացին անշունչ դիակի վըրա՝
Անտեր մընացած ոչխարի մասին,
Անսիրտ անեծքով հիշեցին նըրա
Անճար մընացած խեղճ յարի մասին.
Եվ նըրա մասին, որ ընկերները
665 Հանդը գընալիս Սարո կըկանչեն,
Որ սարից փախած սոված շըները
Կըտերը պիտի ոռնան, կըլանչեն:
Ծանըր չոմբախը, գըլուխը մեխած,
Օճորքում դըրած պիտի մըրոտի,
670 Երկար խանչալը, պատիցը կախած,
Պատենում մընա ու ժանգը պատի...
Որ հով սարերի սովորած նանը
էլ սար շի գնալ առանց Սարոյի:
Սև շորեր հագած կընըստի տանը,
675 Անցած օրերը միտը կըբերի:

- Եվ ամեն մի խոսք, մի հիշողություն
 Կըտրատում էին սիրտը ծեր նանի,
 Եվ աղաչում էր նա մեռած որդուն՝
 Մի անգամ խոսի, աչքը բաց անի:
- 680 – Ընչի՞ չես խոսում, ընչի՞ չես նայում,
 Իմ օր ու արև, կյանք ու ջան՝ որդի,
 Դու իմ գերեզմանն ընչի՞ ես խըլում,
 Թըշնամի՞ որդի, դավաճան՝ որդի...
 Բայց չէին բացվում աչքերը փակված,
- 685 Շուրթերը սառել շորացել էին.
 Նըրանց արանքից ատամները բաց՝
 Սիպտակ շարքերով երևում էին:
 Ու նա կատաղած՝ հանդուգն անեծքով
 Ծառս եղավ դուշման երկընքի դիմաց,
- 690 Եվ հայհոյում էր, և կուրծքը ծեծում,
 Եվ լալիս էին ձեն ձենի տըված...
 – Կարմիր արևից ընկած, Սարո ջան,
 Կանանչ տերևից ընկած, Սարո ջան...
 Արևս հանգավ, Սարո ջան,
- 695 Գիշերս ընկավ, Սարո ջան...
 Գիշերը իջավ, Թանձրացավ մութը,
 Եվ նըվաղեցին ձեները տըրտում,
 Հոգնեցին, հանգան... Ծերուկ Դեբեդը
 Սըգում էր մենակ խավար անդընդում:
- 700 Սըզվոր գետը՝
 Ծեր Դեբեդը,
 Սիրտը քըրքըրած,
 Զուրը փըրփըրած,
 Քարոտ ափին,

705   Լեռ քարափին,
                  Դեռ ծեծում է,
                  Հեծեծում է...

XXVI

Եվ մի քանի ընկեր-տըղերք
Ձորում, գետի եզերքին,
710 Փոս փորեցին ու սրբտաբեկ
Հողին տըվին հովվի դին:
Ծառ ու ծաղիկ՝ սըվսըվալով
Բյուր խընկեցին դյուրեկան,
Ծեր Դև-բեզն էլ ահեղ ձենով
715 Երգեց վըսեմ շարական:
Ու տըղերքը տըխուր ու լուռ
Վերադարձան դեպի տուն,
Ձորում թողած մի սև բըլուր,
Մի գերեզման անանուն:

ՎԵՑԵՐՈՐԴ ԵՐԳ

XXVII

720 Գարունը եկավ, հավքերը եկան,
Սարեր ու ձորեր ծաղիկներ հագան,
Մի աղջիկ եկավ, մի մենակ քաղվոր,
Գետի եզերքին շըրջում է մոլոր,
Շըրջում է մոլոր, խընդում ու լալիս,
725 Երգեր է ասում ու ման է գալիս:
— Սիրուն աղջիկ, ի՞նչ ես լալիս

էդպէս մենակ ու մոլոր,
Ինչ էս լալիս ու ման գալիս
էս ձորերում ամեն օր:
730 Թե լալիս էս՝ վարդ էս ուզում՝
Մայիս կըգա, մի քիչ կաց,
Թե լալիս էս՝ յարդ էս ուզում,
Ախ, նա գընաց, նա գընաց...
Արտասովելով, լալով էդպէս
735 Ետ չես դարձնի էլ գերիդ,
Ինչո՞ւ իզուր հանգցընում էս
Ջահել կըրակն աչքերիդ:
Նըրա անբախտ շիրմի վըրա
Պաղ ջուր ածա աղբջուրի,
740 Դու էլ գընա նոր սեր արա,
էդպէս է կարգն աշխարհի:

— Շնորհակալ եմ, անցվոր ախպէր,
Աստված պահե քու յարին.
Ճամփիդ վերջում կանգնած է դեռ
745 Անուշ ծիծաղն աչքերին...
Ուրախ սըրտով դուք ձեր սերը
Վայելեցեք անթառամ,
Ինձ արցունք է տըվել Տերը,
Ես պիտի լամ, պիտի լամ...

750 Ու ման է գալիս
Երգում ու լալիս:
Երգերը անկապ, երգերը տըխուր,
Արցունքի նըման հոսում են իզուր.
Բայց լալիս է նա ու երգեր ասում,

755 Ու միշտ էն անմիտ տըրտունջն է խոսում,
Թե ինչպես հանկարծ աշխարքը փոխվեց,
Ինչպես դատարկվեց կյանքում ամեն բան,
Սարերը մընացին որբ ու անչոբան,
Թե ինչպես հանկարծ նա գընաց հեռու,

760 էլ չի դառնալու, էլ չի դառնալու...

— Ետ դառ, էտ, իգիթ,

Ետ դառ, անիրավ,

Կարոտած յարիդ

Աչքը ջուր դառավ:

765 Ոչխարդ էն սարով

Շուռ տուր, տո՛նն արի,

Փախիր գիշերով

Ու թաքուն արի...

Ա՛խ էն կանանչ սարի լանջին

770 Ո՞վ է քընած էն տըղեն,

Վըրեն քաշած սև յափընջին.

Կուռը հանած էն տըղեն...

Ջան, իմ յարն է, ջանին մեռնեմ,

Ծաղկի հոտով նա հարբել,

775 Սարի լանջին, հովի միջին

Մուշ-մո՛ւշ, անուշ մըրափել:

Վեր կաց, վեր, իգիթ,

Վեր կաց, անիրավ,

Ոչխարըդ բեր կիթ,

780 Օրը ճաշ դառավ...

Արի՛, ջան, արի՛,

Քու գալուն մեռնեմ,

Թուխ չոբան, արի,
Կարոտըս առնեմ:

- 785 Տեսե՛ք, տեսե՛ք, դափ ու զուռնով
Ի՞նչ հարսնիք է դուրս գալի,
Մարդիկ ուրախ, թո՛ն ու ձյունով
Ձի են խաղում, շափ տալի...
Աղջի՛, աղջի՛, մըտիկ արեք,
790 էս ի՞նչ տեսիլք ես տեսա.
Ո՞վ է տեսել էսպես հարսնիք
Ո՛չ հարս ունեն, ո՛չ փեսա...

- Բերում են հըրեն,
Աման՛, մեր տան դեմ...
795 Վե՛ր դըրեք, վըրեն
Հյուսերըս քանդեմ...
Ես էլ եմ գալիս,
էդ ո՛ւր եք տանում...
Ինձ էլ թաղեցեք
800 Իր գերեզմանում...

- Ա՛խ, չէ՛, աման՛, ասում են դա
Մի դիակ է լճու, հոտած,
Արյունը չոր դեմքի վըրա.
Աչքերն անթա՛րթ, սպիտակած:
805 Նա սիրուն էր, անուշահոտ,
Աչքերը լի ծիծաղով,
Նա գալիս է ցողոտ, շաղոտ
Հանաքներով ու խաղով...

- Արի՛, ջան՛ն իգիթ,
 810 Արի՛, անիրա՛վ,
 Կարոտած յարիդ
 Աչքը ջուր դառաւ:
 էլ մի՛ ուշացնի,
 Ես շատ եմ կացել...
- 815 էլ մի՛ լացացնի,
 Ես շատ եմ լացել...
 Տէս, կըխոովե՛մ,
 Լաց կըլեմ ես է՛լ...
 Ձեմ խոսիլ քեզ հէ՛տ...
- 820 Ձեմ սիրիլ քեզ է՛լ...

XXVIII

- Անլըռելի վըշվըշում է
 Պըղտոր ջուրը Դեբեդի,
 Նըրա ափին կանաչում է
 Մենակ շիրիմն իգիթի:
- 825 Նըրա շուրջը հեզ սիրուհին
 Թընդացնում է ողբ ու լաց,
 Ձեն է տալիս իր Սարոյին
 Ու պըտըտվում մոլորված:
- 830 Արցունքն անբախտ աղջըկա,
 Բայց իր սիրած տըղան երբեք
 Չըկա՛, չըկա՛ ու չըկա...
 Վըշվըշում է գետը — վո՛ւշ, վո՛ւշ,
 Ու հորձանք է տալիս հորդ,

835 Ու կանչում է «Արի՛, Անո՛ւշ,
Արի՛, տանեմ յարիդ մոտ...»

— Անու՛շ, այ՛ աղջի՛, Անո՛ւշ, տո՛ւն արի...
Կանչում է մերը վերևից, կանչո՛ւմ.
Լո՛ւս են ձորերը, Լո՛ւս են ահռելի,

840 Դուշման Դեբեդն է մենակ մըռընչում:

Վուշ-վո՛ւշ, Անո՛ւշ, վուշ-վո՛ւշ, քուրի՛կ,
Վո՛ւշ քու սերին, քու յարին...
Վուշ-վո՛ւշ, Սարո՛, վուշ-վո՛ւշ, իգի՛թ,
Վո՛ւշ քու սիրած սարերին...

XXIX

845 Համբարձման գիշեր, էն դյուլթիշ գիշեր,
Կա հըրաշալի, երջանիկ վայրկյան,
Բացվում են ոսկի երկընքի դըռներ,
Ներքև պապանձվում, լըռում ամեն բան,
Ու Աստվածային անհաս խորհըրդով

850 Լըցվում բովանդակ Նըրա սուրբ գըթով:
էն վեհ՝ վայրկենին չըքնաղ գիշերի՝
Երկընքի անհո՛ւն, հեռու խորքերից,
Անմուրազ մեռած սիրահարների
Աստղերը թըռած իրար են գալիս,

855 Գալիս՝ կարոտով մի հեղ՝ համբուրվում
Աշխարհքից հեռո՛ւ, լազուր կամարում:

---

* Հեղ - անգամ